

Baalka

Varför gjordes hållristningarna vid Böla?

Forsen är bakgrunden till att ristningarna påträffas där de gör i Böla. Forsen och platsen har troligen tillmätts speciella egenskaper och värden. Kanske i en samhandling med hur olika djur uppfört sig i närheten eller som ett mer viltrikt område.

Ljudet från forsen vid Böla växlar över tid, vid nederbörd kan ljudet öka ganska snabbt. Efter lite längre torrperioder hörs däremot bäcken knappt när den rinner som en liten stril över hållarna och då är det fullt möjligt att föra ett samtal invid ristningarna.

Foto: Gustav Hallströms arkiv, Umeå Universitetsbibliotek

Efter perioder med mer normal nederbörd, eller extrem nederbörd, nästan omöjliggörs samtal eller andra hörselintryck än bruset från forsen. Samtidigt är det då som platsen och dess ristningar idag upplevs som mest kraftfulla. Särskilt ren- och björnfiguren som finns i området där forsens ljud och kraft upplevs som störst, blir framträdande på lokalen då.

Möjligen uppfattade människorna en gång lokalen som att det här var en plats där man kunde få kontakt med en eller flera rådarka.

Kanske finns det mer eller mindre gynnsamma tidpunkter för att få rådarkans eller kraftdjurens uppmärksamhet. Det är inte omöjligt att man även offrat eller gett något till forsen ibland i samband med detta som ett tack i syfte att återskapa bandet mellan människa och djur för att de ska födas på nytt och låta sig dödas. Kanske var det till och med den vanligaste handlingen, den har i alla

fall levit kvar långt fram i tid. Bland flera samiska grupper har det varit tradition att, efter exempelvis lyckad jakt, ge något till forsen.

I det samiska perspektivet får man även vara öppen för att själva vattnet från Bölabäcken kan ha tillmätts särskilda egenskaper. På sydsamiskt område skattas bra vatten högt än i denna dag. Traditionella bosättningar visar sig många gånger vara belägna intill en bra *gaaltije* (kalkälla) eller om sådan inte finns, en bäck med bra vatten. I vissa fall syns det tydligt att bosättningen varit placerad i förhållande till tillgången på bra vatten.

Arkeologer och religionsforskare är i början av förståelsen kring hållbildernas betydelse och mening i Fennoskandia. De diakrona och synkrona perspektiven ger upphov till många och olika infallsvinklar. Från hur bruket av ristningarna över tid kan ha fortgått, men också i viss mån förändrats efter att de först anlades, utifrån att andra sammanhang i och utanför samhället ändrats. Det ger en mångfald av tolkningar svåra att avgränsa. Det bruk och syftet för att ristningarna anlades i början kan i slutfasen av användningen av dem ha haft en delvis eller helt annan innebörd och mening i och för samhället. Vi kan presentera och försöka förstå delar av dem samt vara uppmärksamma på att flera tolkningar är möjliga.

Frågan och förståelsen kring varför jägar- och samlarfolken slutade att rista in- och avbilda sin bildvärld på hållarna i Skandinavien är dåligt utredd. Vad hände egentligen efteråt? De efterkommande till de som gjorde ristningarna fanns kvar i området och de andra agrara människogrupperna slet ofta hårt med att få sina odlingar att fungera. De många avbrotten av odlingsförsök som syns i pollenanalyserna och de spår som finns i bevarat skelettmaterial vittnar om undernäring och bristsjukdomar inom den gruppen och visar på att jordbruket inte var en given fortsättning på utvecklingen i Mittnorden.

Kanske behövde jakt- och fångstfolken inte manifestera sin närvaro med ristningarna längre? Eller flyttades avbildningarna av strategiska eller andra skäl till platser som var i bruk sedan tidigare eller som var helt nya?

Faktum är att vi inte vet när, eller ens säkert om platserna med ristningarna glömdes bort. Några platser glömdes kanske bort. Föreställningen att vattnets råddare är närvarande vid forsande vatten fanns ändå kvar in mot nutid och kan också vara en föreställning som funnits redan innan hållristningarna började göras vid forsande vatten. Avbildningar kan senare ha blivit mer knutna till att de gjordes i trä, horn eller på skinn, fällar, kläder och trummor. Den

Samiska stjärnhimmelen erbjuder även ett alternativ där liknande figurer avbildas starkt knutna till dramatiska skeenden och historier. Hur gammal är till exempel berättelsen som går att se varje stjärnklar natt om elmien vijreme - den himmelska jakten på sarve - älgen, som finns i den samiska mytologin?

Sajten Baalka har tagits fram inom Interregprojektet Beavnardahke av Gaaltije – sydsamiskt kulturcenter i Östersund och Saemien Sijte - sørsamisk museum og kultursenter i Snåsa.

Kontakta oss: info@baalka.se

